

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTINĖS ORIENTACIJOS PAGRINDU

2015-09-29 Nr.(15)SI-32)SP-152

Vilnius

Lygių galimybių kontrolierė Agneta Lobačevskytė, susipažinusi su 2015 m. liepos 23 d. naujienu agentūros BNS informacija „Lietuvos lenkų organizacijoms – kritika dėl homofobiškų marškinėlių sąskrydyje“ interneto svetainėje <http://www.bns.lt/topic/1912/news/48014756> (toliau - BNS informacija), kurioje nurodoma, jog 2015 m. liepos 11-12 dienomis Lietuvos lenkų organizacijų sąskrydyje buvo vilkima homofobiškais marškinėliais su užrašu „Vilnius ant dviračių be pedalo“ („Wilno na rowerach bez pedalo“), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 18 straipsnio 3 dalimi, pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl galimo diskriminavimo lytinės orientacijos pagrindu. Šioje informacijoje išreikšta ir Lietuvos gėjų lygos vadovo pozicija, jog epitetas „pedalas“ yra įžeidžiantis LGBT bendruomenės – lesbiečių, gėjų, biseksualų ir transseksualų – atžvilgiu.

1. Lygių galimybių kontrolierė 2015 m. liepos 28 d. raštu Nr.(15)SI-32)S-648 „Dėl galimos diskriminacijos lytinės orientacijos pagrindu“ kreipėsi į Lietuvos lenkų rinkimų akcijos pirmininką Valdemarą Tomaševskį, prašydama pateikti paaiškinimus, kokia užrašo „Vilnius ant dviračių be pedalo“ („Wilno na rowerach bez pedalo“) prasmė, kieno užsakymu ir kas pagamino minėtus marškinėlius.

2. Lygių galimybių kontrolierė 2015 m. liepos 29 d. raštu Nr.(15)SI-32)S-656 kreipėsi į Žmogaus teisių gynėją (ombudsmeną) Lenkijoje, prašydama pasidalinti informacija apie tai, ar jų institucija tyrė panašų atvejį, kurį mes radome Lenkijos žiniasklaidoje internete adresu: (<http://www.nacjonalista.pl/2010/09/26/%E2%80%9Chulajnoga-%E2%80%93-polska-bez-pedalo%E2%80%9D-ciag-dalszy/>), kuriame rašoma apie judėjimą „Paspirtukas – Lenkija be pedalo“ („Hulajnoga – Polska bez pedalo“).

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė :

1. Lietuvos lenkų rinkimų akcijos pirmininko pavaduotoja Vanda Kravčionok 2015 m. liepos 30d. raštu Nr.18/15 informavo lygių galimybių kontrolierę, kad Lietuvos lenkų rinkimų akcijos ir Lietuvos lenkų sąjungos Vilniaus rajono skyriaus turistinis šeimų sąskrydis organizuojamas jau 15 metų, tai yra atviras renginys, jame dalyvauja visi norintys. Organizatoriai sąskrydžio dalyviams nekelia reikalavimų dėl apsirengimo formos, todėl organizatoriai neturi informacijos kas ir kur perka ar gamina drabužius. Jų nuomone, užrašas ant marškinėlių „Vilnius ant dviračių be pedalų“ („Wilno na rowerach bez pedalow“) turi tiesioginę prasmę ir reiškia tik tiek, kad kažkas mėgsta ne tradicinius dviračius su pedalais, o šiuolaikiškus, motorizuotus su akumuliatoriais.

2. Žmogaus teisių gynėjo (ombudsmeno) pavaduotojas Stanislaw Trociuk 2015 m. rugsėjo 10 d. raštu Nr.VIII.0720.1.2015.AM/MK informavo lygių galimybių kontrolierę, jog jų tarnyba mūsų aprašyto atvejo žiniasklaidoje „Paspirtukas – Lenkija be pedalų“ („Hulajnoga – Polska bez pedałów“) netyrė. Tačiau pažymėjo, jog gauna skundų dėl kitokio įžeidžiančio simbolio „Be pedalų“ („Non pedalling“) vartojimo. Šį simbolį dažnai naudoja LGBT eitynių oponentai. Žmogaus teisių gynėjo tarnybos nuomone, šis simbolis įžeidžiantis ir galėtų kurstyti neapykantą ir diskriminaciją lytinės orientacijos pagrindu, tačiau Lenkijos baudžiamojo kodekso 256 straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę tik už neapykantos kurstymą dėl tautybės, rasės, etninės priklausomybės, religijos arba religinių įsitikinimų neturėjimo. Įsikišus Žmogaus teisių gynėjui 2013 m. už minėto simbolio vartojimą Katovicų mieste organizatoriams buvo pritaikyta administracinė atsakomybė.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a :

1. Lietuvos lenkų rinkimų akcijos pirmininko pavaduotoja Vanda Kravčionok 2015 m. liepos 30d. raštu Nr.18/15 informavo lygių galimybių kontrolierę, kad užrašas ant marškinėlių „Vilnius ant dviračių be pedalų“ („Wilno na rowerach bez pedalow“) turi tiesioginę prasmę ir reiškia tik tiek, kad kažkas mėgsta ne tradicinius dviračius su pedalais, o šiuolaikiškus, motorizuotus su akumuliatoriais, tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad Dabartinės lietuvių kalbos žodynas¹ žodį „pedalas“ apibūdina kaip mašinų, instrumentų ir kt. pamina, spaudoma koja, tuo tarpu pagal Lietuvių žargono žodyną² epitetą „pedalas“ yra įžeidžiantis LGBT bendruomenės – lesbijiečių, gėjų, biseksualų ir transseksualų – atžvilgiu. Marškinėliai buvo dėvimi viešame renginyje, organizuotame politinės partijos, nuotraukos, kuriose

¹ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius, 2000 m., P.535

² Egidijus Zaikauskas. Lietuvių žargono žodynelis. Vilnius, 2007 m., P.114.

sąskrydžio dalyviai dėvi vienodus marškinėlius su užrašu „Vilnius ant dviračių be pedalų“ („Wilno na rowerach bez pedalow“) buvo skelbiamos ir Lietuvos lenkų rinkimų akcijos interneto svetainėje.

Pažymėtina, kad BNS informacijoje Lietuvos gėjų lygos vadovas Vladimiras Simonko pareiškė tikintis, kad homofobiški tam tikrų struktūrų bei organizacijų pareiškimai neatspindi bendros lenkų kilmės piliečių Lietuvoje pozicijos, apgailestauja, jog tokia leksika yra vartojama viešuose renginiuose, prie kurių organizavimo prisideda ir iš Lietuvos biudžeto finansuojamos politinės partijos. Jo nuomone, epitetas „pedalas“ yra įžeidžiantis LGBT bendruomenės atžvilgiu, todėl preziumuojama, jog toks užrašas vertintinas kaip grubus žmogaus teisių pažeidimas, žmogaus orumo ir garbės žeminimas lytinės orientacijos pagrindu.

Lygių galimybių kontrolieriui nepavyko nustatyti, kas pagamino 2015 m. liepos 11-12 dienomis Lietuvos lenkų organizacijų sąskrydyje dėvėtus marškinėlius su užrašu „Vilnius ant dviračių be pedalų“ („Wilno na rowerach bez pedalow“) bei kokia tikra užrašo ant marškinėlių prasmė.

2. Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1-7 dalys draudžia, inter alia, diskriminaciją dėl lytinės orientacijos, tačiau diskriminacija dėl lytinės orientacijos apima apibrėžtus visuomeninius santykius ir netaikomas tiems socialiniams - visuomeniniams – ekonominiams santykiams, kurie nėra numatyti įstatyme. Lygių galimybių įstatymas nustato pareigą įgyvendinti lygias galimybes šiems subjektams: valstybės ir savivaldybių institucijoms (5 straipsnis), švietimo įstaigoms, mokslo ir studijų institucijoms (priėmimas mokytis, studijuoti, žinių vertinimas, mokymo programų parinkimas ir kt.) (6 straipsnis), visų nuosavybės formų darbdaviams (priėmimą į darbą, darbo sąlygų nustatymas, kvalifikacijos kėlimas, darbo užmokesčio nustatymas ir kt.) (7 straipsnis), prekių bei paslaugų teikėjams, reklamos gamintojams bei platintojams (8 straipsnis). Todėl vertinant Lygių galimybių įstatymo nuostatas tyrimo dėl galimos diskriminacijos lytinės orientacijos kontekste, konstatuotina, jog nėra pakankamo pagrindo daryti prielaidos dėl galimos tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos lytinės orientacijos pagrindu, kaip jie apibrėžiami Lygių galimybių įstatyme, buvimo.

3. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis numato, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Šiomis teisėmis naudojasi ne tik Lietuvos Respublikos piliečiai, bet ir užsieniečiai bei asmenys be pilietybės.

4. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170 straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę už kurstymą prieš bet kokios lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų žmogų ar žmonių grupę. Kadangi už šios veikos padarymą baudžiamoji atsakomybė yra numatyta ir juridiniam asmeniui, manytume, jog politinės partijos organizuotame renginyje buvo kurstoma diskriminuoti asmenis lytinės orientacijos pagrindu. Kurstomojo

pobūdžio informacija, kuri buvo ant kai kurių dalyvių marškinėlių, turi neigiamą emocinį vertinimą ir ja kurstoma apriboti homoseksualių asmenų teises, jie buvo dėvimi masiniame viešajame renginyje, nuotraukos buvo patalpintos partijos internetiniame puslapyje, todėl tikslinga spręsti klausimą dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo dėl galimai nusikalstamos veikos, numatytos Baudžiamojo kodekso 170 straipsnio 2 dalyje.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 15 straipsnio 2 dalimi bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 1 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a :

1. Perduoti tyrimo medžiagą ikiteisminio tyrimo įstaigai.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė